

แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

Ethno-linguistic maps of the western region of Thailand

สมทรง บุรุษพัฒน์*

grsbr@mahidol.ac.th

สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง**

lcsdp@mahidol.ac.th

สุมิตรา สุวรรณเดชา***

lcsm@mahidol.ac.th

ณรงค์ อาจสมบัติ***

lcnas@mahidol.ac.th

ปัทมา พัฒน์พงษ์***

lcppa@mahidol.ac.th

พิเชฐ สีตะพงศ์****

lcpst@mahidol.ac.th

* ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

** รองศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

*** อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

**** นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย อันได้แก่ ในอาณาบริเวณ 7 จังหวัด คือ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการโดยการทำวิจัยห้องสมุด การใช้แบบสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ภาษา และการสำรวจภาคสนาม ผลการศึกษาปรากฏว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด 9 กลุ่มอยู่ในบริเวณ 7 จังหวัดดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง ไทยพวน ไทยยวน ลาวครั่ง ลาวใต้ ลาวเวียง ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาไท กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษา ทิเบต-พม่า และกลุ่มชาติพันธุ์มอญ และละว้า ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก นอกจากนี้ ผลจากการสำรวจยังได้นำมาสร้างแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยแสดงบริเวณที่ใช้ภาษาทั้ง 9 กลุ่มในแต่ละจังหวัด

คำสำคัญ: แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา, กลุ่มชาติพันธุ์, ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

Abstract

This article aims to locate ethnic groups residing in the western region of Thailand. The research sites include seven provinces, namely, Kanchanaburi, Phetchaburi, Ratchaburi, Nakhon Pathom, Samut Sakhon, Samut Songkhram, and Suphan Buri. Library research, survey forms and field work are used in this study. The result shows that there are nine ethnic groups in this region: the Tai-Kadai language family – Thai Song, Thai Phuan, Thai Yuan, Lao Khrang, Lao Tay, and Lao Viang; the Tibetan-Burman language family – Karen and the Austroasiatic language family – Mon and Lawa. Ethno-linguistic maps of each ethnic group using geographical information system technology in all of the seven provinces are constructed.

Keywords: ethno-linguistic maps, ethnic groups, western region of Thailand

1. บทนำ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์ที่จะค้นหาวិธีการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ใน 7 จังหวัดของภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย อันได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี เพื่อสร้างแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาจากข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้มีการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งคนไทย ทำให้ชุมชนภาษาแตกต่างกันจากอดีตที่เคยศึกษากันมา การจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาด้วยการใช้ข้อมูลจากเอกสาร จากแบบสำรวจ และจากการออกภาคสนามทำให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตก เช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชน และศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด

แผนที่ภาษาหรือแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา หมายถึง แผนที่แสดงบริเวณที่พูดภาษาต่างๆ ส่วนแผนที่ภาษาศาสตร์ หมายถึง แผนที่แสดงการแปรของเสียง ศัพท์และไวยากรณ์ของภาษา งานวิจัยที่เกี่ยวกับแผนที่ภาษาที่ครอบคลุมภูมิภาคตะวันตกประกอบด้วยงานวิจัยของธีระพันธ์ ล.ทองคำ และเจอรี่ เคนีย์ (2520) และสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) ดังนี้

หนังสือ *คู่มือแผนที่ภาษาในประเทศไทย* (ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และ เจอรี่ เคนีย์, 2520) กล่าวถึงข้อมูลและขั้นตอนของการทำแผนที่ มีการเก็บข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามจำนวน 861 ชุดไปยังนายอำเภอ พัฒนาการจังหวัด และมิชชันนารีชาวต่างประเทศที่ทำงานอยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาประมาณร้อยละ 90 การทำแผนที่ใช้แผนที่การแบ่งเขตบริหาร 2517 เป็นแผนที่มูลฐานและปรับค้นร่างเล็กน้อย การลงแผนที่ใช้เลขดัชนีกำกับชื่อภาษาลงในแผนที่ การลงตัวเลขดัชนีแสดงชื่อภาษาถือเอาอำเภอเป็นเกณฑ์ งานวิจัยนี้ นับว่าเป็นต้นแบบการจัดทำแผนที่ภาษาที่ทำให้เกิดผลงานการศึกษาภาษาท้องถิ่นต่างๆ ในระยะเวลาต่อมา

หนังสือ *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย* (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2547) ใช้แบบสอบถามเช่นเดียวกับงานวิจัยแผนที่ภาษาในประเทศไทยและงานวิจัยนี้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้นำชุมชนตามหมู่บ้านต่างๆ จำนวนกว่า 70,000 หมู่บ้าน แบบสอบถามมีคำถามที่เพิ่มเติมจากงานวิจัยนี้ คือ นอกจากจะถามว่ามีภาษาอะไรบ้าง ยังมีคำถามเกี่ยวกับจำนวนผู้พูด ซึ่งงานวิจัยนี้ไม่ได้ครอบคลุมเรื่องนี้ งานวิจัยแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยต้องส่งแบบสอบถามหลายครั้งดังเช่นงานวิจัยนี้ และได้ข้อมูลทั้งหมดร้อยละ 95 ผลการวิจัยพบว่า มีกลุ่มภาษาต่างๆ ในประเทศไทยกว่า 60

กลุ่มซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษา 5 ตระกูล โดยใช้ภาษาพูดเป็นเกณฑ์ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และจัดทำแผนที่แสดงการกระจายตัวของทุกกลุ่มภาษา จำแนกตามพื้นที่ในระดับจังหวัด ภาค และภาพรวมของทั้งประเทศ พร้อมคู่มืออธิบายลักษณะภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์โดยสังเขป

ถึงแม้งานวิจัยนี้ได้สร้างแผนที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เหมือนกับงานวิจัยของ สุวิไลและคณะ (2547) แต่แตกต่างกันที่การสร้างแผนที่พื้นฐาน (base map) งานวิจัยแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยสร้างแผนที่เชิงเลข (digital map) สำหรับใช้เป็นแผนที่พื้นฐานในการเชื่อมโยงกับข้อมูลภาษาจากแผนที่มาตราส่วน 1:250,000 ของกรมแผนที่ทหารเป็นแหล่งข้อมูลหลัก และแปลงข้อมูลจากแผนที่กระดาษเป็นแผนที่เชิงเลข ส่วนงานวิจัยนี้ได้รับความอนุเคราะห์แผนที่เชิงเลขจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและสามารถนำมาใช้กับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ได้

เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลของแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ แต่รายละเอียดที่ตั้งของหมู่บ้านที่มีประชากรพูดภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ปรากฏในแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย เช่น ที่จังหวัดนครปฐมได้ลงสัญลักษณ์เป็นแผนภูมิวงกลมว่ามีชาวมอญอาศัยอยู่ที่อำเภอบางเลนเป็นจำนวนหนึ่ง ส่วนงานวิจัยนี้ใช้ชนิดของสัญลักษณ์เป็นทรงเรขาคณิตเท่านั้น การลงสัญลักษณ์รูปทรงเรขาคณิตในตำแหน่งหมู่บ้านที่มีการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้เห็นการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ชัดเจน ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ งานวิจัยนี้แสดงข้อมูลที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมและเก็บข้อมูลจากการสำรวจร่วมกับการส่งแบบสำรวจทางไปรษณีย์ และงานวิจัยนี้แสดงบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่เท่านั้น ไม่ได้สำรวจจำนวนประชากรดังเช่นงานของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)

ส่วนผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับแผนที่ภาษาศาสตร์เล่มแรกคือ *แผนที่ภาษาของจังหวัดพิษณุโลก* (กาญจนา เจริญ และคณะ 2525) งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจภาษาถิ่นต่างๆ ที่พูดในจังหวัดพิษณุโลกและสร้างแผนที่ภาษาแสดงภาษาถิ่นต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก

ผลงานวิจัยนี้นำไปสู่งาน *แผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง* (กาญจนา เจริญ และคณะ 2536) ซึ่งบริเวณพื้นที่ที่ศึกษาครอบคลุมจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ และอุทัยธานี

ส่วนผลงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวิติ (2545) เรื่อง *แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดราชบุรี* มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่า ในจังหวัดราชบุรีมีการใช้ภาษาใด เพื่อหาลักษณะชุมชนภาษาของแต่ละหมู่บ้านและนำผลการวิจัยมาทำแผนที่ภาษาศาสตร์ของจังหวัดราชบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการแปรของภาษาที่พูดในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยและแสดงข้อมูลลงในแผนที่ภาษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่น เช่น ภาษาไทยถิ่นราชบุรี (ลอรัตน์, 2525) ภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี (กัลยา, คารณิ และ อุษณา, 2534; กนกพร, 2534; อภิญา, 2537; คารณิ 2537) ภาษาไทยถิ่นนครปฐม (จรรยา, 2535) และภาษาไทยถิ่นในภาคกลาง รวมภาษาไทยถิ่นนครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี และเพชรบุรี (Canilao, 2011) เป็นต้น ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการแปรของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงผลการวิเคราะห์ลงในแผนที่ เช่น ภาษาพวน (Tanprasert, 2003) ภาษาเวียดนาม (Chaichompoo, 1997) ภาษาไทยลื้อ (Chaimano, 2009) และภาษาซอง (Choosri, 2002) ซึ่งงานวิจัยภาษาของถิ่นต่างๆ นี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์กับการจัดทำแผนที่ภาษาถิ่นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของนักภาษาศาสตร์ทั่วไป ซึ่งต้องการเครื่องมือสำหรับศึกษาการกระจายของข้อมูลทางภาษาศาสตร์ตามตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของพเยาว์ เจริญฉาย (2551) เรื่อง *การศึกษาคำศัพท์ภาษาตระกูลไทในจังหวัดลพบุรีและอิทธิพลของเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์* ซึ่งเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาตระกูลไทต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี และมีการจัดทำแผนที่ 3 ประเภท คือ 1) แผนที่ชุมชนภาษาเป็นแผนที่แสดงตำแหน่งภาษาตระกูลไทต่างๆ ที่มีผู้พูดในจังหวัดลพบุรี 2) แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์แสดงการกระจายของกลุ่มชนต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี และ 3) แผนที่การกระจายศัพท์

ผลงานที่นำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์เรื่องการแปรภาษาไทยถิ่น คือ ผลงานของศิริวิไล ชีระโรจนารัตน์ (2551ก, 2551ข) และบทความเรื่อง “การใช้เทคนิคทางภูมิศาสตร์ในการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น” (ศิริวิไล ชีระโรจนารัตน์, 2551ข) เสนอเทคนิคทางภูมิศาสตร์ 3 ประเภท ได้แก่ ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) การรับรู้จากระยะไกล (Remote Sensing: RS) และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographical Information System: GIS) ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้กับงานภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น นอกจากงานดังกล่าว ยังมีโครงการ “แผนที่ภูมิศาสตร์คำศัพท์ของประเทศไทย” (ม.ร.ว.กัลยา ดิงศัททีย และ ศิริวิไล ชีระโรจนารัตน์, 2552) ที่เผยแพร่ผลงานอยู่ใน <http://ling. arts.chula.ac.th/geoling/WGT> (สืบค้นวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2554)

ขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยในโครงการนี้ จะนำเสนอตั้งแต่การจัดทำแบบสำรวจการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแสดงข้อมูล และผลการวิจัย ซึ่งจะนำเสนอเป็นแผนที่ในหัวข้อที่ 3 ตามด้วยบทสรุปและอภิปรายผลเป็นหัวข้อสุดท้าย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ได้กำหนดให้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่จากเอกสาร (library research) โดยยึดงานวิจัยของธีระพันธ์ ล.ทองคำ และเจอรี่ เกนีย์ (2520) และสุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) เป็นสำคัญดังที่ได้กล่าวไปแล้ว รวมทั้งการใช้ข้อมูลจากเอกสารประเภทอื่น เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นต้น แต่เมื่อคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจเบื้องต้นพบว่า ข้อมูลเอกสารส่วนหนึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เป็นการสำรวจที่ผ่านมานานแล้ว มีการเคลื่อนย้ายของประชากร มีการผสมผสานทางภาษาและวัฒนธรรมกับคนไทย จึงจำเป็นต้องเพิ่มการสำรวจบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี โดยได้จัดทำแบบสำรวจ และเก็บข้อมูลทั้งภาคสนามและส่งทางไปรษณีย์ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม และข้อมูลจากแบบสำรวจที่ส่งทางไปรษณีย์ งานวิจัยนี้ไม่ได้นำข้อมูลจากเอกสารลงในแผนที่ด้วยเพราะในความเป็นจริงอาจไม่พบกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณที่ระบุในเอกสาร เนื่องจากในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ได้สูญเสียเอกลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมกลายเป็นคนไทยไปหมด การจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษามีวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

2.1 การจัดทำแบบสำรวจ

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารไปจัดทำแบบสำรวจเบื้องต้น และนำไปทดลองใช้ในพื้นที่วิจัยในระดับอำเภอ โดยสอบถามบริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่จากเจ้าหน้าที่การปกครองและผู้นำชุมชน รวมทั้งขอข้อมูลเกี่ยวกับทำเนียบหมู่บ้าน จากนั้นจึงปรับปรุงแบบสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ภาษา ดังตัวอย่างถัดไป

จังหวัด.....อำเภอ.....

หมู่ที่	ชาติพันธุ์							
	มอญ	กะเหรี่ยง	ไทยโซ่ง	ไทยพวน	ลาวเวียง	ลาวครั่ง	ลาวใต้	อื่นๆ (โปรดระบุ)
ตำบล.....								
1								
2								
3								
4								

แบบสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาใช้วิธีส่งแบบสำรวจไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลทางไปรษณีย์จำนวน 630 ชุด ได้แบบสำรวจกลับคืนมาประมาณร้อยละ 50 จึงส่งจดหมายทวงถาม พร้อมทั้งส่งแบบสำรวจไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังไม่ได้ส่งแบบสำรวจกลับคืนมา รวมจำนวนแบบสำรวจที่ได้รับคืนทั้งหมด 480 ชุด คิดเป็นร้อยละ 76 หมู่บ้านที่ระบุในแบบสำรวจว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่มีจำนวน 190 หมู่บ้าน จากแบบสำรวจที่ส่งคืนมา พบว่าผู้ที่กรอกแบบสำรวจเป็นผู้ที่ทำงานในพื้นที่ เช่น นักพัฒนาชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น หลังจากที่ได้รับแบบสำรวจคืนมาตามจำนวนดังกล่าวแล้ว คณะผู้วิจัยได้โทรศัพท์ไปสอบถามที่องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งเดินทางไปสำรวจในพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจได้นำมาวิเคราะห์ว่าเป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างแท้จริงหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต้องเป็นชุมชนที่มีการตั้งรกรากอยู่ในบริเวณนั้นเป็นระยะเวลาว่าหนึ่งร้อยปี ประการที่สอง ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาอาศัยอยู่ ไม่นับรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น ชุมชนลาวครั้งมีกลุ่มชาติพันธุ์มอญเข้ามาแต่งงานกับคนในชุมชน ก็ไม่ถือว่าเป็นบริเวณนั้นเป็นถิ่นฐานของชาวมอญ และประการที่สาม ชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เพิ่งอพยพมาจากประเทศใกล้เคียง เช่น พม่า ลาว เขมร จะคัดออกจากแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจหากมีข้อสงสัยจะมีการตรวจสอบกับผู้กรอกแบบสำรวจ

2.4 การแสดงข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลแสดงที่ตั้งของหมู่บ้านที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่มีจำนวนมาก จึงนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบสำรวจมาสร้างแผนที่ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System) การสร้างแผนที่มีการสอบค้นพิกัดและกำหนดพิกัดบนแผนที่โดยใช้แผนที่พื้นฐาน (base map) ของกลุ่มบริหารและพัฒนาแผนที่สถิติ สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ แผนที่พื้นฐานเป็นแผนที่เชิงเลข (digital map) จากนั้นประมวลผลแผนที่การกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มใน 7 จังหวัดที่ศึกษาจากข้อมูลชื่อหมู่บ้านและเลขที่พิกัด

กลุ่มชาติพันธุ์ที่สำรวจพบในงานวิจัยนี้มีทั้งหมด 9 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง มอญ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง ลาวครั้ง ลาวใต้ และละว้า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้พูดภาษาใน

3 ตระกูลภาษา คือ ตระกูลภาษาไท-กะได 6 กลุ่ม ได้แก่ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวใต้ ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต-พม่า 1 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง และตระกูลภาษา ออสโตรเอเชียติก 2 กลุ่ม ได้แก่ มอญ และละว้า ในหัวข้อต่อไปเป็นผลการวิจัย ซึ่งแสดงด้วย แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา โดยจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ 9 กลุ่มที่อาศัยในจังหวัด 7 จังหวัด ในการแสดงบริเวณที่ใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้สัญลักษณ์ทรงเรขาคณิตดังนี้

★	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษากะเหรี่ยง
▲	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษามอญ
■	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยโซ่ง
●	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยยวน
◆	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยพวน
◆	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาลาวเวียง
+	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาลาวครั่ง
◆	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาลาวใต้
✱	แทน	บริเวณที่มีการใช้ภาษาละว้า

ในส่วนของการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง มีชื่อเรียกหลากหลาย ได้แก่ ไทยโซ่ง ลาวโซ่ง ลาวโซ่งดำ ไทยทรงดำ ผู้ไทยดำ ไทดำ สำหรับงานวิจัยนี้ได้กำหนดว่า ภาษาใดที่จัดอยู่ในกลุ่มไทตามเกณฑ์ภาษาศาสตร์และอาศัยอยู่ในประเทศไทยจะใช้คำว่า “ไทย” นำหน้าภาษานั้น เช่น ไทยโซ่ง ไทยพวน ไทยยวน ส่วนภาษาที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาวก็จะใช้คำว่า “ลาว” นำหน้า เช่น ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวใต้

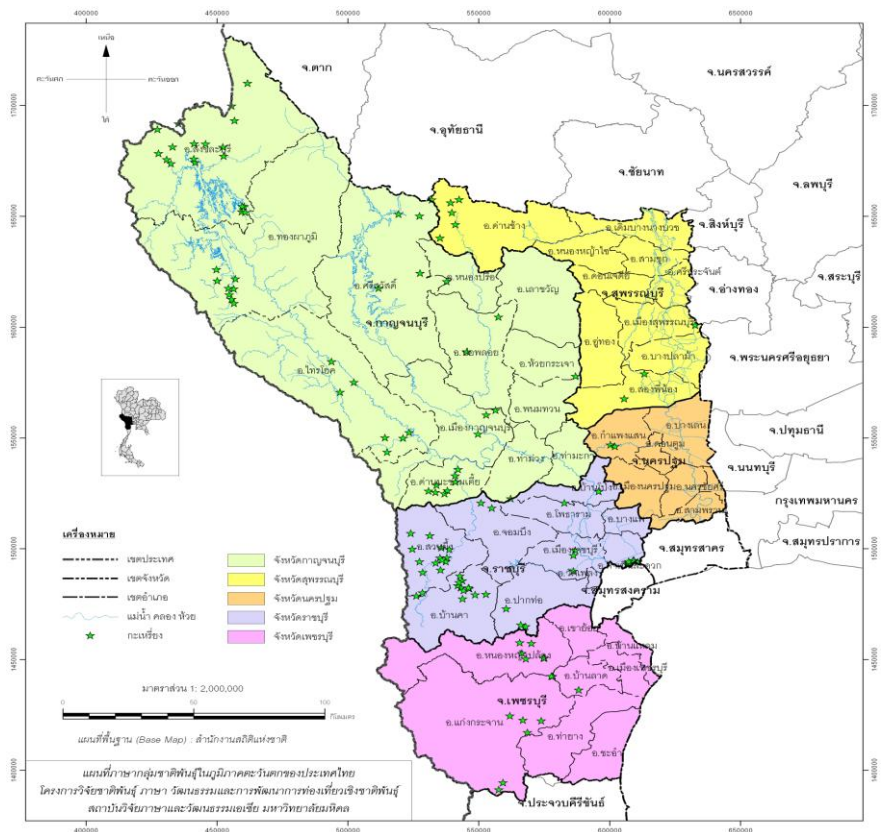
3. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบบริเวณที่เป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ 9 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยง มอญ ไทยโซ่ง ไทยยวน ไทยพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวใต้ และละว้า การนำเสนอข้อมูลที่ตั้งกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 9 กลุ่มของแต่ละจังหวัดใช้แผนที่รวมของทั้ง 7 จังหวัดและสัญลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละจังหวัด

3.1 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ดังแสดงในภาพที่ 1 จังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากที่สุดคือ จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี รองลงมาคือ จังหวัดเพชรบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐมตามลำดับ

จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรีนับได้ว่าเป็นชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิม ในอดีตประชากรกะเหรี่ยงในสองจังหวัดนี้ได้อพยพไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น กะเหรี่ยงที่อำเภอด่านช้าง ในจังหวัดสุพรรณบุรีหรืออพยพมาจากอำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี และจากจังหวัดอื่นที่ไม่ได้อยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย คือจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ส่วนกะเหรี่ยงในจังหวัดนครปฐมอพยพมาจากตำบลบึงดี อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี กะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา และตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จึงนับว่าเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากมีชาวกะเหรี่ยงที่ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีให้ข้อมูลว่าได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษากะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงโป และมีกะเหรี่ยงสะกออาศัยอยู่ด้วยในบางอำเภอของจังหวัดกาญจนบุรี ที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด

ราชบุรีมีกะเหรี่ยงสะกอปะปนบ้างเล็กน้อย แต่อยู่ในหมู่บ้านชั่วคราวหรือในที่ที่ทางการจัดให้ คัดชายแดนไทย-พม่า ที่อำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี กะเหรี่ยงโปจะอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี ส่วนกะเหรี่ยงสะกออยู่กระจัดกระจายตาม บริเวณต้นน้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราชญ์ตามแนวชายแดนไทย-พม่า ต่อมา ทางการได้ย้าย กะเหรี่ยงสะกอจากชายแดนไทย-พม่ามาอยู่ที่บ้านบางกลอยและบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่ เปรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในบริเวณที่ใกล้หรือปะปนกับกะเหรี่ยงโป

ในแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไม่ได้จำแนกกะเหรี่ยงทั้งสองกลุ่มนี้ เนื่องจากเก็บ ข้อมูลส่วนใหญ่ทางไปรษณีย์ จึงไม่ได้มีการตรวจสอบในทุกพื้นที่ว่า เป็นกะเหรี่ยงโปหรือ กะเหรี่ยงสะกอ

คนไทยในพื้นที่และชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในพื้นที่แต่เดิมจะเรียกชาวกะเหรี่ยงที่ เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ที่หลังว่า “กะหรั่ง”

ชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีมีมากใน 4 อำเภอ คือ ไทรโยค (ตำบลลุ่มสุม วั่ง กระแจะ บ้องดี และศรีมงคล) ทองผาภูมิ (ตำบลลิ้นถีน หินลาด สะแล และห้วยเขย่ง) สังขละ บุรี (ตำบลหนองลู ปรางค์ และไล่โว่) และศรีสวัสดิ์ (ตำบลด่านแม่ละเมา นาสวน เขาโจด และแม่กระบุง)

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนมากจะอาศัยอยู่ใน 2 พื้นที่ในจังหวัดเพชรบุรี คือ อำเภอ แก่งกระจาน (ตำบลป่าเต็ง และสองพี่น้อง) และอำเภอหนองหญ้าปล้อง (ตำบลยางน้ำกลัดใต้ และยางน้ำกลัดเหนือ) จะมีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในบ้านหนองไถ่เถื่อน (ตำบลห้วยลึก) อำเภอบ้านลาด

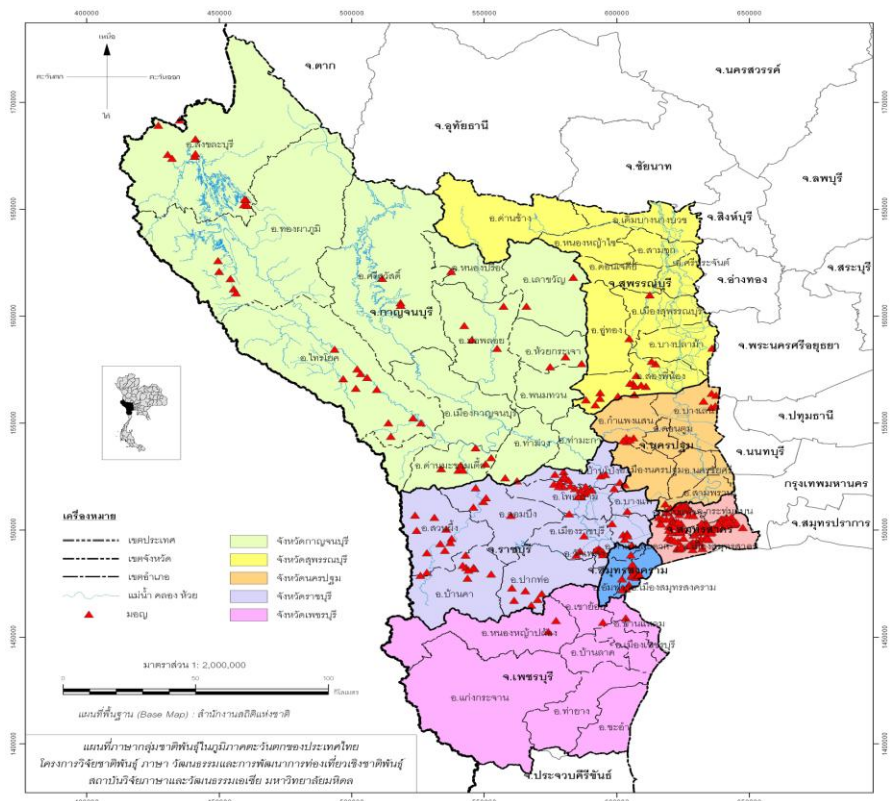
ชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ ชุมชนกะเหรี่ยงที่อำเภอ สวนผึ้ง (ตำบลสวนผึ้ง และตะนาวศรี) อำเภอบ้านคา (ตำบลบ้านคำ และบ้านบึง) และปากท่อ (ตำบลยางหัก)

ชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดนครปฐมอาศัยอยู่ในอำเภอกำแพงแสน ตำบลห้วย หมอนทอง กะเหรี่ยงที่หนีพม่าจากตำบลบ้องดี อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี มากกว่า 100 ปีแล้ว

ชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรีอาศัยอยู่ในอำเภอด่านช้าง (ตำบลวังยาว และ องค์พระ)

3.2 กลุ่มชาติพันธุ์มอญ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษามอญอาศัยอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษามอญ

จังหวัดที่มีประชากรที่พูดภาษามอญมากที่สุด ได้แก่ สมุทรสาคร ราชบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสงครามตามลำดับ ส่วนมอญที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นเป็นมอญที่อพยพมาจากจังหวัดเหล่านี้ เช่น มอญในจังหวัดสุพรรณบุรีอพยพมาจากอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มอญในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมอพยพมาจากอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ส่วนมอญในอำเภอบางเลน และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐมอพยพมาจากจังหวัดสมุทรสาคร

กลุ่มชาติพันธุ์มอญที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็น “มอญไทย” ซึ่งอพยพมาจากประเทศพม่าและมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในภูมิภาคนี้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่น มอญในจังหวัดราชบุรีเป็นชาวมอญที่อพยพมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา ส่วนมอญที่อำเภอสองชะบุรีเป็นคนละกลุ่มกับมอญที่ราชบุรี เนื่องจากอพยพมาจากประเทศพม่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ ยังมีชุมชนมอญจากประเทศพม่าที่ทยอยกันอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทยทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จะพบกระจัดกระจายอยู่

ทั่วไปตามแนวชายแดนไทย-พม่า เช่น จังหวัดกาญจนบุรี ชาวกาญจนบุรีมักจะเรียกชาวมอญเหล่านี้ว่า “มอญพม่า”

ชาวมอญที่จังหวัดสมุทรสาครก็นับได้ว่าเป็น “มอญไทย” ชาวมอญที่บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะและตำบลท่าทราย อำเภอเมือง ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นกลุ่มแรกในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 มาจากเมืองหงสาวดีประเทศพม่า ดังหลักฐานที่พบว่าชาวมอญหลายคนที่บ้านเกาะมีนามสกุลหงสา ชาวมอญกลุ่มนี้เข้ามาครั้งแรกสมัยอยุธยา ซึ่งปรากฏหลักฐานการไปมาหาสู่กันของชาวมอญในสองตำบลนี้ กับบ้านกะมาวก เมืองมะตะมะ ในประเทศพม่าในปัจจุบัน หลังจากได้มีการขุดคลองดำเนินสะดวกขึ้น ชาวมอญตำบลบ้านเกาะและตำบลท่าทราย ได้มีการขยายพื้นที่ทำกิน ไปอยู่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (ข้อมูลจากโปสเตอร์ศูนย์ชุมชนบ้านเกาะ) และต่อมาได้อพยพไปอาศัยอยู่ในหลายพื้นที่ เช่น ที่บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ชุมชนมอญที่ตำบลท่าทรายบางส่วนอพยพมาจากอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีมากกว่า 100 ปี (ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ใหญ่วชิรวิมล จอดเกาะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านคลองครุ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง ซึ่งมีบรรพบุรุษมาจากอำเภอสังขละบุรี) ส่วนชุมชนมอญที่ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้วมีบรรพบุรุษจากประเทศพม่า เข้ามาประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 2 (ข้อมูลสัมภาษณ์ มยุรี พันธุ์เฟือก พิชามณู วัชรินทร์ และเมธี วัชรประเสริฐ)

ชาวมอญที่จังหวัดสมุทรสงครามก็เป็น “มอญไทย” เช่นกัน เดิมอพยพมาทางด่านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี โดยล่องเรือมาทางแม่น้ำแม่กลอง และตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่บ้านบางจะเกร็งประมาณ 10 ครั้วเรือน ในระยะต่อมา บ้านบางจะเกร็งมีกลุ่มชาติพันธุ์มอญจากจังหวัดสมุทรปราการ จากตำบลบางกระเจ้า จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่บ้านบางจะเกร็งมากขึ้น กลายเป็นชุมชนมอญบางจะเกร็งมีพื้นที่ครอบคลุม 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านรามัญ หมู่ที่ 2 บ้านบางจะเกร็ง และหมู่ที่ 5 บ้านรามัญตะวันออก (ข้อมูลจากชุมชนบ้านรามัญตะวันออก หมู่ที่ 1 ตำบลบางจะเกร็ง อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม (2551) และจากการสัมภาษณ์)

ชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรีอาศัยอยู่ในอำเภอสังขละบุรี ตำบลหนองลู หมู่ 2 บ้านวังกะ

ส่วนชุมชนมอญที่มีกระจัดกระจายอยู่ในแผนที่ของจังหวัดกาญจนบุรีนี้ ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวมอญที่อพยพเข้ามาทำงานทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย หรือที่ชาวกาญจนบุรีมักจะเรียกกันว่า “มอญพม่า”

ชุมชนมอญในจังหวัดเพชรบุรีอาศัยอยู่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ บ้านแหลม (ตำบลบางครก และบางตะบูน) เขาย้อย (ตำบลหนองปลาไหล) และหนองหญ้าปล้อง (ตำบลหนองหญ้าปล้อง)

ชุมชนมอญในจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ บ้านโป่ง (ตำบลบ้านม่วง นครชุมน์ และคิ่งพยอม) โพธาราม (ตำบลคอนกระเบื้อง คลองตากุด ชำแระ สร้อยฟ้า และเตาปูน) และบางแพ (ตำบลคอนใหญ่)

ในทำนองเดียวกันกับจังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนมอญที่อาศัยกระจุกกระจายอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นชาวมอญอพยพที่เข้ามาเป็นแรงงาน ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ที่มักเรียกว่า “มอญพม่า”

ชุมชนมอญในจังหวัดนครปฐมมีอยู่ใน 3 อำเภอ ได้แก่ กำแพงแสน (ตำบลทุ่งลูกนก) บางเลน (ตำบลบางภาษี ไทรงาม นิลเพชร และบัวปากท่า) และสามพราน (ตำบลตลาดจินดา)

ชุมชนมอญในจังหวัดสมุทรสาครมีอยู่ใน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง (ตำบลชัยมงคล บ้านเกาะ บางกระเจ้า โคกขาม บางโหด ท่าทราย พันท้ายนรสิงห์ ท่าจีน และบางหญ้าแพรก) และบ้านแพ้ว (ตำบลบ้านแพ้ว ขกกระบัตร์ อำแพง หลักสอง เจ็ดริ้ว สวนส้ม และหนองบัว)

ชุมชนมอญในจังหวัดสมุทรสงครามอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง (ตำบลแหลมใหญ่ และบางจะเกร็ง)

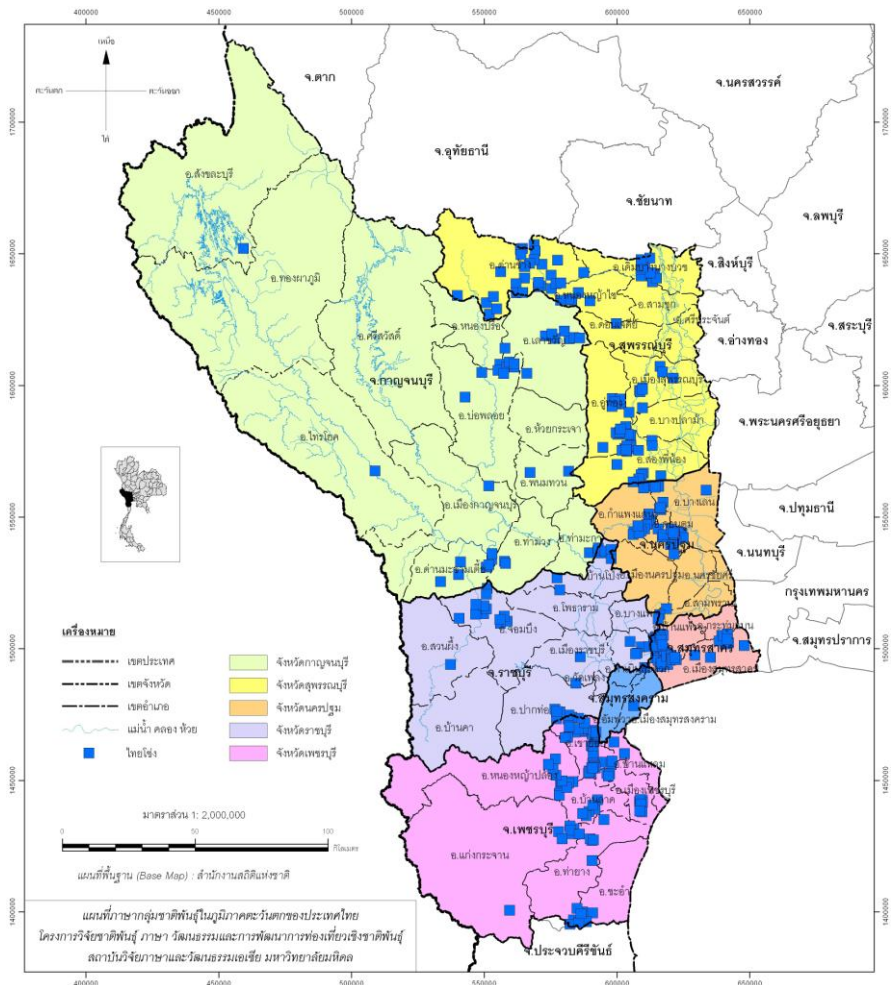
ชุมชนมอญในจังหวัดสุพรรณบุรีอาศัยอยู่ในอำเภอสองพี่น้อง (ตำบลศรีสำราญ ทุ่งคอก และบ่อสุพรรณ)

3.3 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทยโซ่งอาศัยอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี ดังแสดงในภาพที่ 3

จังหวัดที่เป็นชุมชนดั้งเดิมของไทยโซ่งและมีชาวไทยโซ่งอาศัยอยู่มากที่สุดคือ จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาชาวไทยโซ่งได้อพยพไปอาศัยอยู่บริเวณจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดที่มีไทยโซ่งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก รองจากเพชรบุรีคือ นครปฐม สุพรรณบุรี สมุทรสาคร ตามลำดับ ส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม กาญจนบุรี และราชบุรี มีไทยโซ่งอาศัยอยู่ประปราย

ชุมชนไทยโซ่งมีอยู่ใน 6 อำเภอของจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ท่าม่วง (ตำบลรางสาลี่ ท่ามะกา (ตำบลพระแท่น) ด่านมะขามเตี้ย (ตำบลด่านมะขามเตี้ย) พนมทวน (ตำบลรางหาว) ห้วยกระเจา (ตำบลสระลงเรือ) และหนองปรือ (ตำบลสมเด็จพระนริศ และหนองปรือ)

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยในจังหวัดต่างๆ

นอกจากนี้ ยังมีชุมชนมอญที่อำเภอเลาขวัญ อาศัยอยู่กระจัดกระจายที่ตำบลหนองโสน กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในจังหวัดเพชรบุรี มีการกระจายตัวอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอในจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทุกตำบลของอำเภอเขาชัย และมีการเรียนการสอนภาษาไทยโซ่งที่โรงเรียนหนองปรัง และโรงเรียนเขาชัย

ชุมชนไทยโซ่งในจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ใน 4 อำเภอ ได้แก่ จอมบึง (ตำบลจอมบึง) ดำเนินสะดวก (ตำบลคอนคั้ง และบ้านงาม) บางแพ (ตำบลคอนคา) และปากท่อ (ตำบลห้วยยางโทน และทุ่งหลวง)

ชุมชนไทยโซ่งที่จังหวัดนครปฐมอยู่ที่อำเภอ 4 อำเภอ ได้แก่ กำแพงแสน (ตำบลทุ่งกระพังโหม ทุ่งขวาง กระต๊อบ ห้วยม่วง สระสีมุ่ม สระพัฒนา คอนข่อย และรางพิกุล) คอนดุม (ตำบลคอนพุทรา และลำลูกบัว) บางเลน (ตำบลบางปลา คอนดุม ไร่หุช้าง และบางหลวง) และอำเภอเมือง (ตำบลสระกระเทียม และคอนยายหอม)

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งในจังหวัดสมุทรสาครอาศัยอยู่ในอำเภอบ้านแพ้ว (ตำบลหนองสองห้อง และโรงเข้)

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งในจังหวัดสมุทรสงครามอาศัยอยู่ใน 2 อำเภอคือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม (ตำบลนางตะเคียน) และบางคนที (ตำบลคอนมะโนรา)

ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีอาศัยอยู่ใน 4 อำเภอคือ อุทัย (ตำบลคอนมะเกลือ บ้านคอน หนองไธ้ และสระยายโสม) สองพี่น้อง (ตำบลคอนมะนาว บางเลน และบ้านโพธิ์) อำเภอเมือง (ตำบลบางกุ้ง และแม่แตง) หนองหญ้าไซ (ตำบลหนองขาม) และบางปลาม้า (ตำบลวังเย็น)

3.4 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน

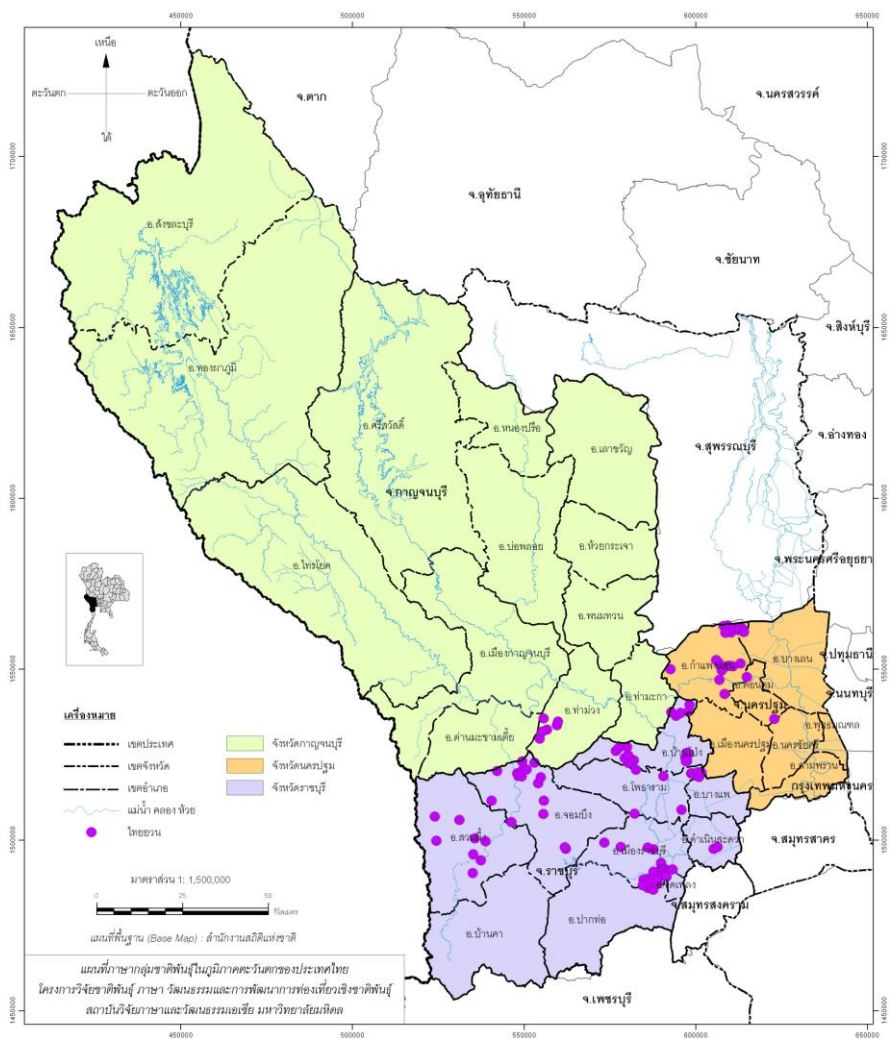
กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทยยวนอาศัยอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ดังแสดงในภาพที่ 4

บริเวณที่มีประชากรไทยยวนมากที่สุดคือ จังหวัดราชบุรี รองลงมาคือ ชุมชนไทยยวนที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดราชบุรี ส่วนในจังหวัดกาญจนบุรีมีชาวไทยยวนอาศัยอยู่ในอำเภอดำม่วง และอำเภอด่านมะขามเตี้ย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดราชบุรีเช่นกัน

ชุมชนไทยยวนในจังหวัดกาญจนบุรีอาศัยอยู่ใน 2 อำเภอ คือ ด่านมะขามเตี้ย (ตำบลกลอนโด) และดำม่วง (ตำบลรางสาละ)

ชุมชนไทยยวนในจังหวัดราชบุรีกระจายตัวอยู่ในหลายอำเภอ ที่โคกเด่นมีอยู่ที่ ตำบลคอนแร และคูบัว อำเภอเมือง โพธาราม (ตำบลหนองโพ บ้านสิงห์ และสร้อยฟ้า) บ้านโป่ง (ตำบลหนองปลาหมอ หนองอ้อ และเขาขลุง) ปากท่อ (ตำบลบ่อกระดาน และอ่างหิน) จอมบึง (ตำบลด่านทับตะโก และรางบัว) สวนผึ้ง (ตำบลสวนผึ้ง และป่าห้วย)

ชุมชนไทยยวนจังหวัดนครปฐม อาศัยอยู่ในอำเภอกำแพงแสน (ตำบลสระสีมุ่ม ห้วยม่วง คอนข่อย ทุ่งกระพังโหม และทุ่งลูกนก)

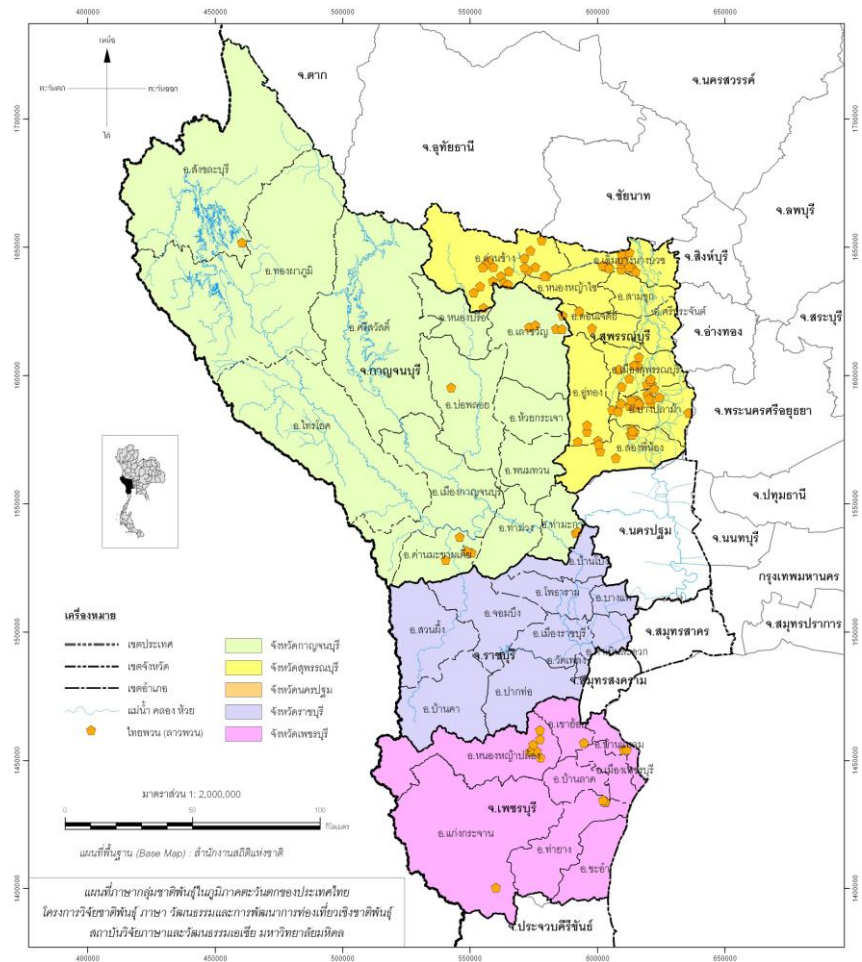

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยชน

3.5 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทยพวน อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี และสุพรรณบุรี ดังแสดงในภาพที่ 5

บริเวณที่มีประชากรไทยพวนมากที่สุดและมีชุมชนไทยพวนที่รวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง คือ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดเพชรบุรีตามลำดับ ส่วนจังหวัดกาญจนบุรีมีชาวไทยพวนอาศัยอยู่ประปราย

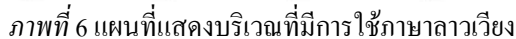
ภาพที่ 5 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาไทยปน

ชุมชนไทยพวนจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ใน 2 อำเภอ คือ ไทรโยค (ตำบลท่าเสา) และ เลาชวีญ (ตำบลหนองโสน)

ชุมชนไทยพวนจังหวัดเพชรบุรี อาศัยอยู่ใน 5 อำเภอ คือ ท่าช้าง (ตำบลมาบปลาเค้า และกุดหลหวง) อำเภอเมือง (ตำบลธงชัย) บ้านแหลม (ตำบลบางขุนไกร) แก่งกระจาน (ตำบลป่าเต็ง) และเขาชัย (ตำบลหนองปลาไหล และสระพัง)

ชุมชนไทยพวนจังหวัดสุพรรณบุรี อาศัยอยู่ใน 4 อำเภอ คือ บางปลาม้า (ตำบลบางปลาม้า มะขามล้ม วัดโบสถ์ และวังน้ำเย็น) อำเภอเมือง (ตำบลสระแก้ว และสวนแดง) ด่านช้าง (ตำบลนิคมกระเสียว และด่านช้าง) และดอนเจดีย์ (ตำบลสระกระโจม)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาวเวียงอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี
ราชบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ดังแสดงในภาพที่ 6

วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2554)

ชุมชนลาวเวียงในจังหวัดกาญจนบุรีมีอยู่ใน 5 อำเภอ คือ ท่าม่วง (ตำบลรางสาเล่) ท่ามะกา (ตำบลท่าเสา และพระแท่น) เลาช่วญ (ตำบลหนองโสน และทุ่งกระเบา) บ่อพลอย (ตำบลหนองกร่าง) และ ด่านมะขามเตี้ย (ตำบลกลอนโค และด่านมะขามเตี้ย)

ชุมชนลาวเวียงในจังหวัดเพชรบุรีมีอยู่ใน 3 อำเภอ คือ เขาย้อย (ตำบลเขาย้อย) ท่ายาง (ตำบลมาบปลาเค้า และกลัดหลวง) และหนองหญ้าปล้อง (ตำบลหนองหญ้าปล้อง)

ชุมชนลาวเวียงในจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง (ตำบลเขาแร้ง) โพธาราม (ตำบลบ้านเลื่อ บ้านซ้อง บ้านสิงห์ คอนทราย และนางแก้ว) บ้านโป่ง (ตำบลกรับใหญ่ ท่าผา ปากแรด และเบ็กไพร) จอมบึง (ตำบลจอมบึง ปากช่อง และรางบัว) และปากท่อ (ตำบลบ่อกระดาน และหนองกระทุ่ม)

จากเอกสารอ้างอิงและแบบสำรวจทางไปรษณีย์ พบว่ามีชุมชนลาวเวียงอยู่กันกระจัดกระจายในจังหวัดนครปฐม ใน 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง นครชัยศรี และดอนตูม

ลาวเวียงเป็นอีกกลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบการกระจายตัวในหลายอำเภอ คือ อุทอง (ตำบลคอนคา พลับพลาไชย และบ้านไผ่) เดิมบางนางบวช (ตำบลป่าสะแก) อำเภอเมือง (ตำบลสวนแตง ไร่ขวาง ท่าระหัด โกลโคเต่า ทับตีเหล็ก ศาลาขาว คอนโพธิ์ทอง คอนกำยาน และบ้านโพธิ์) ด่านช้าง (ตำบลด่านช้าง และหนองมะคำโง)

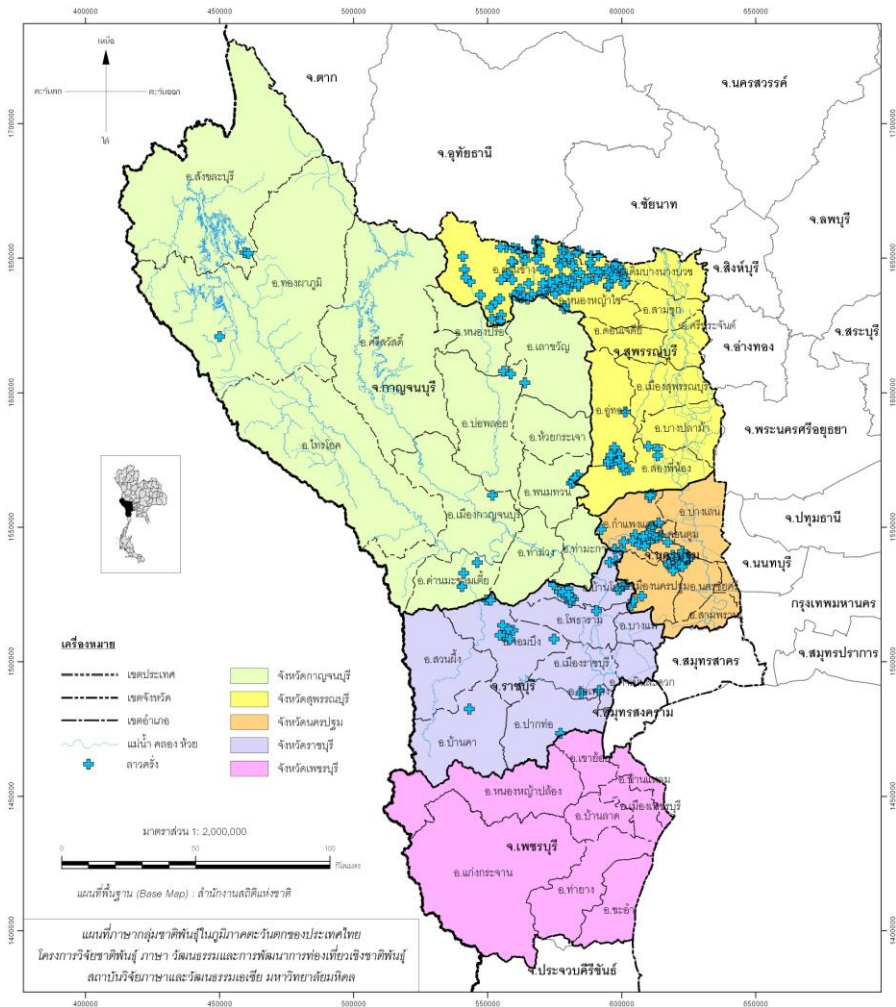
3.7 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาวครั้งอาศัยอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี บริเวณที่มีประชากรลาวครั้งมากที่สุดและมีชุมชนลาวครั้งที่รวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง คือจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม ตามลำดับ ส่วนจังหวัดอื่นมีชาวลาวครั้งอาศัยอยู่ประปราย ดังแสดงในภาพที่ 7

จังหวัดกาญจนบุรี มีชุมชนลาวครั้งอยู่ใน อำเภอเลาช่วญ (ตำบลทุ่งกระเบา) หนองปรือ (ตำบลหนองปรือ) และสังขละบุรี นอกจากนี้ ยังมีชุมชนลาวครั้งจำนวนไม่มากอาศัยอยู่ที่อำเภอพนมทวน และอำเภอด่านมะขามเตี้ย ของจังหวัดกาญจนบุรี

ชุมชนลาวครั้งในจังหวัดราชบุรีมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดนครปฐม อาศัยอยู่ใน 2 อำเภอ คือ บ้านโป่ง (ตำบลหนองกบ และเขาขลุ่ย) และบ้านคา (ตำบลบ้านคา และหนองพันจันทร์)

ชุมชนลาวครั้งที่จังหวัดนครปฐมอยู่ที่ 3 อำเภอ ได้แก่ ดอนตูม (ตำบลลำเหย และห้วยด้วน) อำเภอเมือง (ตำบลโพรงมะเดื่อ) และกำแพงแสน (ตำบลคอนข่อย ทุ่งหลวง วังน้ำเขียว และห้วยม่วง)

ภาพที่ 7 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาลาวครั้ง

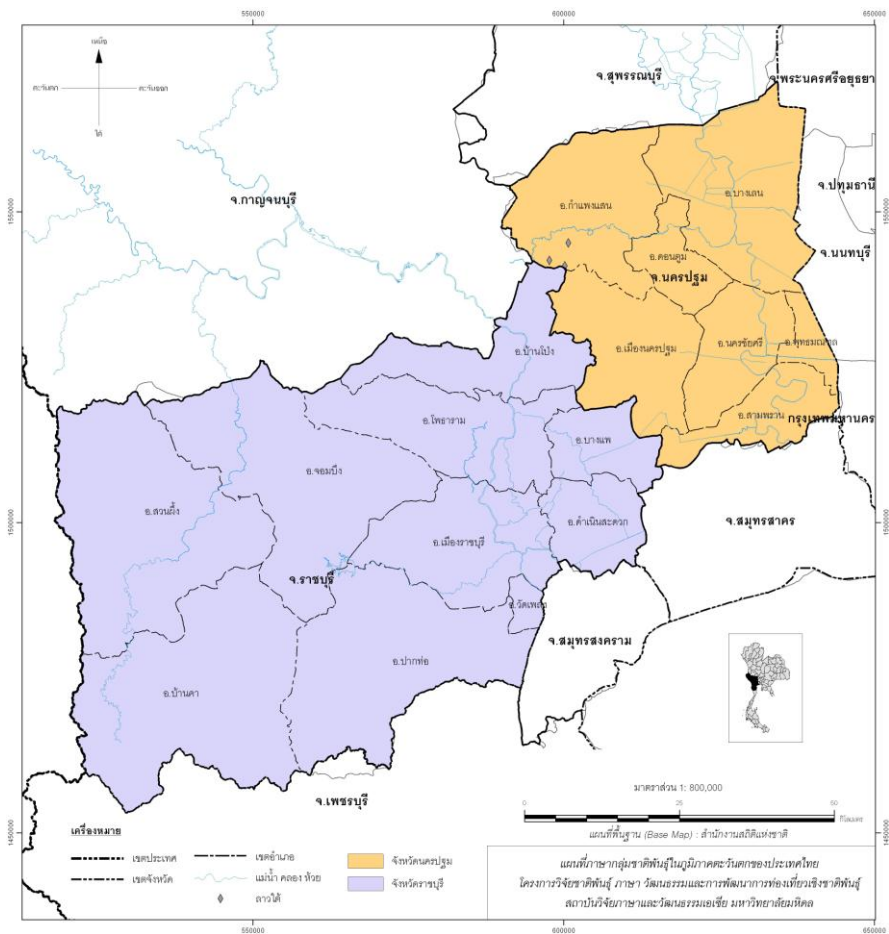
ส่วนอำเภออื่นๆ อยู่กันประปราย ได้แก่ บ้านปากห้วย บ้านหัวถนน อำเภอดอนพุทรา บ้านทุ่งพิชัย บ้านแจรงาม บ้านเลาเต่า บ้านไผ่แหลม อำเภอห้วยพระ บ้านหลวง บ้านฝั้ดคลอง บ้านหนองกระพี บ้านคอกวัว อำเภอบางหลวง บ้านดอนรวกเล็ก บ้านดอนรวกใหญ่ บ้านสวนใหม่ บ้านดอนรวก บ้านห้วยกรด บ้านสระสี่เหลี่ยม อำเภอดอนรวก และบ้านตะโกสูง บ้านแหลมมะเกลือ อำเภอสามง่าม

ลาวครั้งกระจายตั้งบ้านเรือนในพื้นที่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ เดิม บางนางบวช (ตำบลบ่อกรู และหนองกระทุ่ม) ด่านช้าง (ตำบลด่านช้าง หนองมะค่าโมง

วังยาว นิคมกระเสียว วังคัน ห้วยขมิ้น และองค์พระ) อุ้มทอง (ตำบลสระพังลาน) และหนอง
หญ้าไซ (ตำบลหนองโพธิ์ และหนองขาม)

3.8 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาวใต้อาศัยอยู่ใน 2 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรีและนครปฐม กลุ่ม
ชาติพันธุ์ลาวใต้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม และมีอยู่ประปรายในจังหวัดราชบุรีที่
มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดนครปฐม ดังแสดงในภาพที่ 8

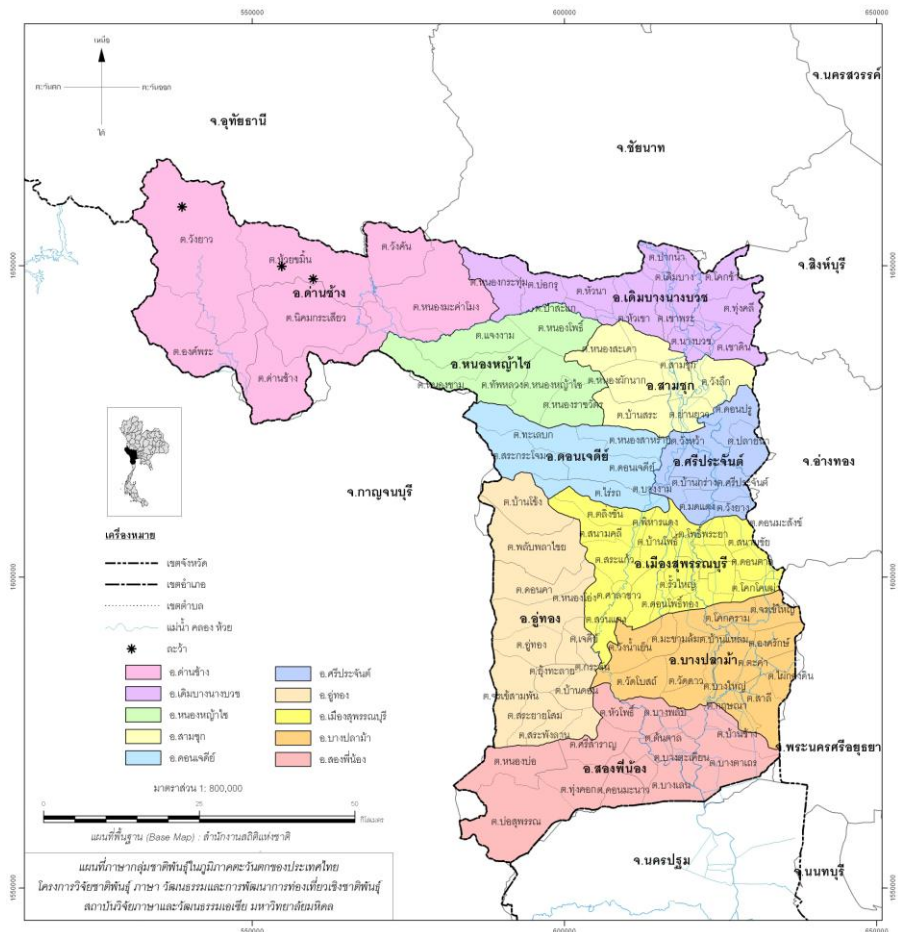
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาลาวใต้

ชุมชนลาวใต้ในจังหวัดราชบุรีอาศัยอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง (ตำบลหนองกบ หมู่ 5, 6, 7
และ 11)

ชุมชนลาวใต้ในจังหวัดนครปฐมมีอยู่ 3 อำเภอ ได้แก่ กำแพงแสน (ตำบลคอนข่อย หุ้งขวาง และห้วยหมอนทอง) อำเภอเมือง (ตำบลหนองดินแดง และหนองปากโลง) และดอนตูม (ตำบลสามง่าม)

3.9 กลุ่มชาติพันธุ์ลาว

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาวอาศัยอยู่ใน 1 จังหวัด คือจังหวัดสุพรรณบุรี ดังแสดงในภาพที่ 9 บริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอด่านช้าง (ตำบลห้วยขมิ้น และวังยาว)

ภาพที่ 9 แผนที่แสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษาลาว

ชุมชนละว้าในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นกลุ่มประชากรที่มีขนาดเล็ก มักตั้งบ้านเรือนปะปนอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น กลุ่มลาวครั่ง และมีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมจนทำให้กลุ่มประชากรละว้าเริ่มลดน้อยลง แม้แต่ภาษาที่เริ่มมีการสูญหาย คนรุ่นใหม่ไม่นิยมสื่อสารด้วยภาษาละว้าอีกแล้ว คงมีแต่เพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้ภาษาละว้าสื่อสารกันเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

4. สรุปและอภิปรายผล

การจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาในระยะแรกได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร และนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดทำแบบสำรวจ จากนั้นนำแบบสำรวจไปทดสอบในพื้นที่วิจัย หลังจากแก้ไขปรับปรุงแล้ว จึงส่งแบบสำรวจไปทางไปรษณีย์ ซึ่งเป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ การส่งแบบสำรวจได้ส่งไปห้องจัดการบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง แม้ว่าข้อมูลจากเอกสารจะไม่ได้ระบุว่ามียุทธศาสตร์ตาม ปัญหาที่พบคือได้แบบสำรวจกลับมาไม่ครบ การแก้ปัญหาดำเนินการโดยการโทรศัพท์ทวงถามและการส่งแบบสำรวจไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังไม่ได้ตอบแบบสำรวจกลับคืนมา ในช่วงสุดท้ายของการส่งแบบสำรวจทางไปรษณีย์ ได้ส่งแบบสำรวจไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่ส่งแบบสำรวจกลับคืนมาและข้อมูลจากเอกสารระบุว่ามียุทธศาสตร์ตาม

เมื่อได้ข้อมูลเป็นจำนวนเกินครึ่งของแบบสำรวจที่ส่งไปทั้งหมด คือร้อยละ 76 จึงแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

- 1) ข้อมูลจากแบบสำรวจที่ตรงกับข้อมูลจากเอกสารถือว่า เป็นข้อมูลที่ต้องการและนำมาลงสัญลักษณ์ในแผนที่ได้ทันที
- 2) ข้อมูลจากแบบสำรวจที่ไม่ปรากฏในข้อมูลเอกสาร ได้มีการตรวจสอบ
- 3) ข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารแต่ไม่ปรากฏในแบบสำรวจ ได้มีการตรวจสอบ

การตรวจสอบข้อมูลดำเนินการโดยโทรศัพท์สอบถามและเดินทางไปตรวจสอบในพื้นที่ตัวอย่าง เช่น จากแบบสำรวจได้ระบุว่ามียุทธศาสตร์มอญในตำบลทุ่งขวาง และตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งข้อมูลจากเอกสารได้ระบุว่าในจังหวัดนครปฐมมีมอญอาศัยอยู่ในอำเภอบางเลนเท่านั้น นักวิจัยจึงเดินทางไปสำรวจที่พื้นที่ และพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มอญในตำบลทุ่งขวางมาจากอำเภอบางเลน และมาแต่งงานกับคนในพื้นที่ มีจำนวนไม่กี่คน ดังนั้น จึงตัดกลุ่มชาติพันธุ์มอญออกจากพื้นที่นี้ ตามเกณฑ์การคัดเลือกชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งไว้ (ดูหัวข้อ 2.3)

ส่วนที่ตำบลทุ่งลูกนก นักวิจัยเดินทางไปที่บ้านห้วยผักชี (หมู่ที่ 12) พบว่ามีชาวมอญอาศัยอยู่ประมาณ 2-3 ครัวเรือน เป็นชาวมอญที่บรรพบุรุษอพยพมาจากอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ประมาณ 70 กว่าปี ชาวมอญวัยสูงอายุยังใช้ภาษามอญอยู่ในชีวิตประจำวัน

ส่วนวัยกลางคนบางคนก็พูดภาษามอญได้ บางคนก็เพียงแต่เข้าใจ แต่พูดไม่ได้ งานวิจัยนี้ได้คัดเลือกแสดงกลุ่มบ้านที่พูดภาษามอญไว้ในแผนที่ เพราะอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาภาษามอญในจังหวัดนครปฐม

ปัญหาในการวิเคราะห์ชุมชนภาษาอีกประการหนึ่ง คือ การขาดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ระบุได้ยากกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด กลุ่มชาติพันธุ์มอญกะเหรี่ยง และไทยโซ่งมีเอกลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมเด่นชัด ทำให้สามารถระบุกลุ่มชาติพันธุ์ได้ว่าเป็นมอญ กะเหรี่ยง และไทยโซ่ง แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ลาวใต้ ไทยพวน ลาวเวียง ในบางบริเวณ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อยู่กันกระจัดกระจายไม่รวมตัวกันเป็นชุมชน และมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ยากต่อการระบุกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นกลุ่มใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ลาวใต้ ลาวเวียงที่พูดภาษากลุ่มลาวเหมือนกัน ภาษาก็มีความคล้ายคลึงกันมาก

การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ก่อให้เกิดความสับสนเช่นกัน จากการสำรวจพบలాಡಿ ซึ่งจากลักษณะของภาษา สันนิษฐานได้ว่าเป็นกลุ่มเดียวกับลาวเวียง เป็นต้น การแก้ปัญหาคือสำรวจเอกสารที่บรรยายลักษณะของภาษาแต่ละภาษาเพื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปัญหา นอกจากนี้ การระบุกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยก็ทำได้ยาก เช่น กะเหรี่ยงโป และกะเหรี่ยงสะกอ เนื่องจากเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์เป็นหลัก การตรวจสอบทางโทรศัพท์สามารถทำได้ หากผู้นำชุมชนมีข้อมูลที่ถูกต้อง หากการตรวจสอบทางโทรศัพท์ที่ไม่สามารถทำได้ ก็จำเป็นต้องไปสอบถามที่พื้นที่วิจัย ซึ่งชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มก็ไม่ทราบว่า ตนเองเป็นกะเหรี่ยงโปหรือกะเหรี่ยงสะกอ นักวิจัยสามารถใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์ตรวจสอบได้ แต่เนื่องจากคณะผู้วิจัยไม่ได้เป็นนักภาษาศาสตร์ทุกคน จึงสามารถตรวจสอบได้บางพื้นที่ ดังนั้น ในการจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาจึงจำเป็นต้องระบุกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยรวม ไม่แยกออกเป็นกะเหรี่ยงโป หรือกะเหรี่ยงสะกอ

นอกจากนี้ มีหลายชุมชนที่เป็นชุมชนหลายภาษา (multilingual community) ทำให้ต้องสร้างเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าเป็นชุมชนภาษาใด เช่น ที่ตำบลหนองปากโลง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ประชากรส่วนใหญ่เป็นลาวใต้ซึ่งอพยพมาจากหนองรี หนองตะเภา จังหวัดราชบุรี ต่อมาชุมชนลาวใต้ที่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์กันสูงมาก เช่น นายเทียน สายสร้อย อายุ 47 ปี สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาศัยอยู่ที่หมู่ 9 บ้านทัพยายท้าว มีแม่เป็นลาวใต้ พ่อเป็นลาววน แต่ตนเองพูดภาษาไทย บางคนเป็นลาวใต้ แต่งงานกับลาวครั่ง เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาษาของพ่อและภาษาของชุมชนจะมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา เช่น หากพ่อเป็นลาวครั่งแต่งงานกับไทยโซ่ง ลูกจะพูดลาวครั่ง และหากพ่อแม่เป็นลาวครั่ง แต่อาศัยอยู่ในชุมชนลาวใต้ลูกก็จะพูดภาษาลาวใต้ ดังนั้น การวิเคราะห์ชุมชนหลายภาษาว่าเป็นชุมชนภาษาใดจะถือเอาภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ปัญหาอีกประการหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจจะนำเอาภาษาใดลงในแผนที่ คือ ความจำเป็นที่จะต้องตัดข้อมูลจากแบบสำรวจบางส่วนออกไป เนื่องจากไม่สามารถตรวจสอบให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น ในแบบสำรวจตอบว่ามีภาษาเขมรบ้าง ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นเขมรกลุ่มใด

ข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ได้นำมาสร้างแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา จากแผนที่พื้นฐาน (base map) ซึ่งเป็นแผนที่เชิงเลข (digital map) ที่ได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มบริหารและพัฒนาแผนที่สถิติ สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญการใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System) จากงานกลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม ได้ใช้แผนที่พื้นฐานแสดงบริเวณที่มีการใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ การจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษามีการสอบค้นพิกัดและกำหนดพิกัดบนแผนที่และประมวลผลแผนที่การกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มใน 7 จังหวัดที่ศึกษาจากข้อมูลชื่อหมู่บ้านและเลขที่พิกัด กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นผู้พูดภาษาใน 3 ตระกูลภาษา คือ ตระกูลภาษาไท-กะได ได้แก่ กลุ่ม ไทอั้งยี่ ไทขวน ไทพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง และลาวใต้ ตระกูลภาษาทิเบต-พม่า ได้แก่ กลุ่มกะเหรี่ยง และตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ได้แก่ มอญและละว้า

แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาในภูมิภาคตะวันตกแสดงให้เห็นว่า ในแต่ละจังหวัดมีการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แตกต่างกันไป โดยที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ทั้งสิ้น 7 กลุ่มชาติพันธุ์ รองลงมาคือจังหวัดเพชรบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ทั้งสิ้น 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ขณะที่จังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงครามมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ 2 กลุ่มชาติพันธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใน 7 จังหวัดในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย

	กาญจนบุรี	เพชรบุรี	ราชบุรี	นครปฐม	สมุทรสาคร	สมุทรสงคราม	สุพรรณบุรี
กะเหรี่ยง	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
มอญ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ไทอั้งยี่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ไทขวน	✓	-	✓	✓	-	-	-
ไทพวน	✓	✓	-	-	-	-	✓
ลาวเวียง	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
ลาวครั่ง	✓	-	✓	✓	-	-	✓
ลาวใต้	-	-	✓	✓	-	-	-
ละว้า	-	-	-	-	-	-	✓

แผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาทำให้เห็นการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ และการเคลื่อนย้ายของประชากรที่เป็นปัจจุบันที่สุด โดยชุมชนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 9 กลุ่มสรุปได้ดังนี้

1) ชุมชนภาษากะเหรี่ยง

กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนย้ายจากประเทศพม่าเข้ามาอยู่ในบริเวณภูมิภาคตะวันตกนี้เป็นเวลานานมาแล้ว ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในจำนวน 9 กลุ่มชาติพันธุ์ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าอยู่ในอาณาบริเวณนี้มาเป็นเวลานานมากกว่ากลุ่มอื่นก็ได้ การอพยพครั้งสำคัญของกะเหรี่ยงเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าอลองพญา สาเหตุของการอพยพส่วนใหญ่เป็นการหนีภัยสงคราม กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศไทยแบ่งได้เป็นสองสาย สายหนึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ อีกสายหนึ่งอยู่ทางตะวันตกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน กะเหรี่ยงที่อยู่ในภูมิภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงโป

ในงานวิจัยนี้พบว่า ในภูมิภาคตะวันตกในปัจจุบันมีชุมชนภาษากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ชุมชนภาษากะเหรี่ยงที่เข้มแข็งในภูมิภาคตะวันตกอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี และราชบุรี

2) ชุมชนภาษามอญ

กลุ่มชาติพันธุ์มอญได้อพยพจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองและด้วยเหตุที่อาศัยอยู่ระหว่างพรมแดนไทย-พม่า ชุมชนมอญดั้งเดิมในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ริมแม่น้ำทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานครลำนํ้าแม่กลอง คือ บริเวณอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จากชุมชนดั้งเดิมนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มอญได้ขยายถิ่นฐานไปตั้งหลักแหล่งที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี และตามลำนํ้ามหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร และที่จังหวัดลพบุรีและอุทัยธานี ซึ่งเป็นเส้นทางผ่านของการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยจากประเทศพม่า

กลุ่มชาติพันธุ์มอญที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยในจังหวัดราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี มีทั้งคนไทยเชื้อสายมอญที่อพยพจากประเทศพม่าเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และเป็นไปได้ว่าจะเป็นเวลาเดียวกับที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเข้ามาในประเทศไทยก็ได้ และยังมีกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่เพิ่งเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ราวสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีอีกด้วย กลุ่มชาติพันธุ์มอญเหล่านี้เรียกได้ว่าเป็น “มอญ

ไทย” ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่อพยพเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายอยู่ตามชายแดนไทย-พม่าในปัจจุบัน เรียกว่า “มอญพม่า”

การสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์มอญในภูมิภาคตะวันตกพบว่า มีชุมชนภาษามอญอาศัยอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี กลุ่มชาติพันธุ์มอญนับได้ว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้มแข็ง มีการรวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมอญ ดังนั้น ชุมชนภาษามอญที่เข้มแข็งจึงมีอยู่ในแทบทุกจังหวัด

3) ชุมชนภาษาไทยโซ่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งหรือไทดำ ตั้งเดิมอยู่ที่เมืองแฉ่ง หรือปัจจุบันคือ เมืองเดียนเบียนฟู ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศจีนทางตอนใต้และตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ต่อมาได้มีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2322 ด้วยเหตุผลทางการเมือง หลังจากนั้นการอพยพดำเนินต่อไปอีกหลายครั้ง บริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งเข้ามาตั้งหลักแหล่งเป็นแห่งแรก คือ ที่ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาชัย เมืองเพชรบุรี ต่อมาได้มีการโยกย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ในบริเวณใกล้เคียง ในภูมิภาคตะวันตกมีชุมชนภาษาไทยโซ่งอาศัยอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีอาณาบริเวณใกล้เคียงกับจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นเวลา 3-4ชั่วอายุคน (ประมาณกว่า 200 ปี) ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์มอญ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งได้มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ทำให้เกิดชุมชนภาษาไทยโซ่งที่เข้มแข็งในแทบทุกจังหวัดของภูมิภาคตะวันตก

4) ชุมชนภาษาไทยขวน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยขวนตั้งเดิมอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยขวนมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เมื่อมีศึกสงครามได้มีการกวาดต้อนชาวไทยขวนมาอยู่ที่อยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้มีการอพยพชาวไทยขวนจากภัยสงครามกับพม่าไปยังเมืองต่างๆ ส่วนหนึ่งอยู่ที่จังหวัดสระบุรี และราชบุรี จากการสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ไทยขวนในภูมิภาคตะวันตกเพื่อจัดแผนที่ภาษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยขวนในปัจจุบันอาศัยอยู่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี และนครปฐม ชุมชนภาษาไทยขวนที่เข้มแข็งอยู่ในจังหวัดราชบุรี

5) ชุมชนภาษาไทยพวน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่บริเวณเมืองเชียงขวาง ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองหลวงพระบาง และทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว การอพยพมายังประเทศไทยมีอยู่หลายครั้ง ด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งการถูกกวาดต้อนจากการแพ้สงคราม การอพยพหนีภัยสงคราม การย้ายถิ่นมาด้วยความสมัครใจ ตลอดจน

การชักชวนจากผู้มีอำนาจให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทย การอพยพเข้ามาในประเทศไทยได้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี บริเวณที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในระยะแรกอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สระบุรี ลพบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี ในภูมิภาคตะวันตก พบกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนอยู่ใน 3 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี และสุพรรณบุรี ชุมชนไทยพวนที่เข้มแข็งในภูมิภาคตะวันตกอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี และสุพรรณบุรี

6) ชุมชนภาษาลาวเวียง

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงหรือบางที่เรียกกันว่า “ลาวดี” มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว ถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในสมัยกรุงธนบุรีและมีการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดราชบุรีก่อน แล้วจึงขยายออกไปยังบริเวณใกล้เคียง การสำรวจกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเพื่อจัดทำแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาพบว่า ในภูมิภาคตะวันตกมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ชุมชนภาษาลาวเวียงที่เข้มแข็งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และสุพรรณบุรี

7) ชุมชนภาษาลาวครั่ง

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวซึ่งส่วนใหญ่ถูกกวาดต้อนครอบครัวมาเป็นเชลยในช่วงสงครามระหว่างไทยและลาวในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยมาจากเมืองคลั่ง (ครั่ง) ในแขวงหลวงพระบาง ในสมัยปลายรัชกาลที่ 2 และต้นรัชกาลที่ 3 ตามเส้นทางสายแม่น้ำโขง ประเทศลาว เข้าสู่ประเทศไทยที่จังหวัดเลย อพยพลงมายังจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร กำแพงเพชร และนครปฐม ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งได้อพยพเคลื่อนย้ายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ในภูมิภาคตะวันตกพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งอาศัยอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ชุมชนภาษาลาวครั่งที่เข้มแข็งในภูมิภาคตะวันตกอยู่ในจังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี

8) ชุมชนภาษาลาวใต้

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้สันนิษฐานว่า เคยมีถิ่นฐานอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เพราะสำเนียงภาษาของลาวใต้ใกล้เคียงกับลาวในแถบจำปาศักดิ์ หรือลาวในภาคอีสาน กลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้เป็นลาวกลุ่มหนึ่งในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ลาวทั้งหมดในภาคกลางของประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่ถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยในช่วงสงครามระหว่างไทยและลาวในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในภูมิภาคตะวันตก มีชุมชนลาวใต้อยู่ในจังหวัดราชบุรี และนครปฐม ชุมชนภาษาลาวใต้ที่เข้มแข็งในภูมิภาคตะวันตกอาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม

9) ชุมชนภาษาละว้า

ชุมชนภาษาละว้าที่หมู่บ้านละว้าวังควาย อำเภอคำชะอี คนวัยสูงอายุและคนวัยกลางคนได้ให้ข้อมูลว่าได้อพยพมานานแล้วประมาณ 2-3 รุ่น คาดว่าราวต้นกรุงรัตนโกสินทร์ กระจายตัวตั้งถิ่นฐานในเขตที่สูงของอำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี มีประชากรราว 500 คน การคำนวณประชากรทำได้ยากเนื่องจากมีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้เกิดการกลืนอัตลักษณ์ไปหมด โดยเฉพาะกับคนลาวเวียงในหมู่บ้านใกล้เคียง หากคนวัยกลางคนที่พูดภาษาละว้าได้ยากเต็มที่ คงเหลือเพียงคนสูงอายุเท่านั้นที่ใช้ภาษาละว้าพูดคุยกันเอง และอีกหมู่บ้านหนึ่งในตำบลวังยาว อำเภอคำชะอี ก็เป็นกลุ่มคนชายขอบของชาวกะเหรี่ยง เพราะมีคนกะเหรี่ยงมากกว่า มีอิทธิพลมากกว่าในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านผู้นำ ประเพณีวัฒนธรรม เช่น การไปร่วมงานบุญวัดเดียวกับคนกะเหรี่ยง ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชาวละว้าหาได้ยาก แม้แต่การแต่งกายก็แต่งกายแบบชาวพื้นราบเพราะหาซื้อเสื้อผ้าได้ง่ายกว่า มีเพียงภาษาที่ยังพบบ่อยในหมู่บ้านสูงอายุ

เชิงอรรถ

- ¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยประเภททุนอุดหนุนการตั้งกลุ่มวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2552-2554 และเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือรายงานการวิจัยเรื่อง การใช้ภาษา ทักษะคิดต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย (สมทรง นุรักษ์พัฒน์และคณะ 2554) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษาศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ในอุทยานแห่งชาติที่ตรวจคุณภาพของงานวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ขึ้นอย่างมาก
- ² ขอขอบคุณนายโกลม จ้างผล หัวหน้างานกลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม ที่อนุญาตให้นางสาวณัฐชานันท์ ชลอเอกนิษฐ์ จัดทำแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System) และขอบคุณนางสาวณัฐชานันท์ ชลอเอกนิษฐ์ และคณะที่ช่วยดำเนินการเรื่องแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษา
- ³ คู่มือที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่จำแนกตามจังหวัดได้ในหนังสือ การใช้ภาษา ทักษะคิดต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย (สมทรง นุรักษ์พัฒน์และคณะ 2554)
- ⁴ ศูนย์วัฒนธรรมไทยโซ่งที่จังหวัดราชบุรีใช้ชื่อว่า “ไทยทรงคำ” ในที่นี้ จึงใช้ชื่อตามที่ปรากฏเป็นชื่อของศูนย์วัฒนธรรม

- ⁵ สมาคมไทยโซ่งที่จังหวัดนครปฐมใช้ชื่อว่า “สมาคมไทดำ” ในที่นี้ จึงใช้ชื่อตามที่ปรากฏเป็นชื่อของสมาคม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพร เจริญวัลย์. (2534). การศึกษาการกระจายคำศัพท์ในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัลยา ดิงศกัทธิย์, ม.ร.ว., ดารณี ฤกษ์ณะพันธ์, และอุษณา บัณฑิตกุล. (2534). ภาษาเมืองเพชร. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องเพชรบุรี: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม. สถาบันไทยคดีศึกษา ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (หน้า 103-125). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา ดิงศกัทธิย์, ม.ร.ว., และศิริวิไล ชีระโรจนารัตน์. (2552). โครงการแผนที่ภูมิศาสตร์คำศัพท์ของประเทศไทย. สืบค้นวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2554, จาก <http://ling.arts.chula.ac.th/geolimg/WGT>.
- กาญจนา เจริญ, พูนพงษ์ งามเกษม, บัญชา คูเจริญไพบุลย์, และอรุณ ศรีประเสริฐ. (2525). แผนที่ภาษาของจังหวัดพิษณุโลก. รายงานการวิจัยเสนอต่อสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- กาญจนา เจริญ, พูนพงษ์ งามเกษม, บัญชา คูเจริญไพบุลย์, และอรุณ ศรีประเสริฐ. (2528). แผนที่ภาษาของในเขตภาคเหนือตอนล่าง. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- กาญจนา เจริญ, ภิรมย์ อ่อนแสง, อัญชลี สิงห์น้อย, และสุพัตรา จิรนนทนากรณ์. (2536). แผนที่ภาษาภาคเหนือตอนล่าง. รายงานการวิจัยแผนที่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. ม.ป.พ.
- จรรยา นวลจันทร์แสง. (2535). วรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นอำเภอเมืองนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารณี ฤกษ์ณะพันธ์. (2537). แนวการศึกษาวรรณยุกต์จากคำต่อเนื่อง: กรณีศึกษาภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพันธ์ ล. ทองคำ, และเจอรี่ เคนีย์. (2520). *คู่มือแผนที่ภาษาในประเทศไทย*. โครงการวิจัย ภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ. สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ. ทบวงมหาวิทยาลัย.

เพียว เจริญฉาย. (2551). *การศึกษาคำศัพท์ภาษาตระกูลไทในจังหวัดลพบุรีและอิทธิพลของเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์*. รายงานการวิจัย ภาควิชาภาษา ตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลอร์ตัน รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, ร.ต. หญิง. (2525). *วรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวิไล ธีระโรจนารัตน์. (2551ก). การพัฒนาฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ด้านคำศัพท์ในภาษาไทย ถิ่นด้วยระบบสารสนเทศ. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 26 (2), 1-20.

ศิริวิไล ธีระโรจนารัตน์. (2551ข). การใช้เทคนิคทางภูมิศาสตร์ในการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษา ถิ่น. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 27 (1), 1-18.

สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2545). *แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดราชบุรี*. รายงานการวิจัย ภาควิชา ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์, สุจิตลักษณ์ ศิผดุง, เอกพงษ์ สุวรรณเกษร์, อภิญา บัวสว่าง, อิศระ ชูศรี, และโสภณา ศรีจำปา. (2547). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สมทรง บุรุษพัฒน์, สุจิตลักษณ์ ศิผดุง, สมิตรา สุวรรณ์เดชา, ปัทมา พัฒนพงษ์, ณรงค์์ อาจ สมิตติ, พิเชฐ สีตะพงษ์. (2554). *การใช้ภาษา ทักษะคิดต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิง ชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสื่อ.

อภิญา พรสิบ. (2537). *วรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Canilao, K. (2011). *Tonal comparison of the provinces of Central Thailand*. Ph.D. dissertation, Mahidol University.

Chaichompoo, C. (1997). *Variation of Vietnamese in the Northeast of Thailand*. Ph.D. dissertation, Mahidol University.

- Chaimano, K. (2009). *Tonal variation of Tai Lue spoken in Thailand*. Ph.D. dissertation, Mahidol University.
- Choosri, I. (2002). *Mapping dialects of Chong in Chanthaburi Province, Thailand: An application of geographical information system (GIS)*. M.A. thesis, Mahidol University.
- Tanprasert, P. (2003). *A Language classification of Phuan in Thailand: A study of the tonal system*. Ph.D. dissertation, Mahidol University.